

ex se perseverantiam et salutem æternam atque adeo utrisque antecedenter (juxta illam expositionem) et tamen electis efficaciter, aliis non, sed tantum secundum quid. Hanc ergo voluntatem secundum quid, voluit explicare D. Thomas, et ideo voluntatem antecedentem, ut sic, semper censuit esse inefficacem. Quod si interdum voluntas aliqua beneplaciti, quam Deus ex se solo habet, absoluta et efficax est, illam vocaret D. Thomas (ut opinor) consequentem, quia habetur absolute et consideratis omnibus quæ ad illam necessaria sunt, ut fuit voluntas creandi, vel similes.

9. *Alia divisio voluntatis.* — Omissis ergo dissensionibus verborum addere possumus divisionem actus divinæ voluntatis, in efficacem et inefficacem, quæ est subdivisio voluntatis antecedentis, juxta expositionem Damasceni, vel est nova divisio voluntatis beneplaciti, et ita habet locum in utraque sententia. In qua divisione de priori membro aliqua sunt certa, videlicet, esse aliquam voluntatem, absolutam et efficacem, in Deo et illam esse per quam principaliter operatur, et quæ semper impletur, quia *omnia, quæcumque voluit, fecit*, Ps. 113, et *cui nemo potest resistere*, Rom. 9, Genes. 50, Esther 13. Et ratione hujus voluntatis dicitur Deus, non operari aliquid sine voluntate sua, juxta id ad Ephes. 1: *Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ*. Denique sine hac Dei voluntate nihil subsistere potest, ut dicitur Sap. 11.

10. Nonnulla vero alia de hac voluntate a theologis disputantur. Unum est, an hæc ipsa voluntas sit immediatum principium, quo Deus ad extra operatur, vel secundum rationem sit aliud attributum propinquius, quod in Metaphysica tractatum est, et capite sequenti attingetur. Aliud dubium est, qualis et quotuplex sit in Deo hæc voluntas efficax, an sit præveniens et præfiniens, vel concomitans præsertim circa actus liberos humanos. Cum qua quæstione conjuncta est alia: quomodo efficacia hujus voluntatis divinæ stet cum libertate actuum voluntatis humanæ. Quæ dubia longissimæ disputationis materiam nobis præbebant, sed tractata sunt copiose in tribus libris de Auxiliis, et ideo nihil amplius dicere necesse est, præter ea, quæ de Prædestinatione postea dicemus.

11. In altero autem membro voluntatis inefficacis, non est tam certum apud omnes, dari in Deo vere et proprie talem actum, quod videntur sentire auctores citati in prima expositione præcedentis divisionis. Cujus occasione

tractari hic solet, de sensu illius loci Pauli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*. Ego vero suppono dari in Deo talem actum et de omnibus omnino hominibus locutum fuisse Paulum in citatis verbis. Quod ostendi in Relect. 1, disp. 1, sect. 2, n. 9. et latius id tractabimus infra, lib. 4, de Prædestinatione fere per totum. Hoc ergo supposito, certum est, talem voluntatem illam Dei non semper impleri, ut in eodem exemplo et testimonio Pauli manifestum est. Et ratio est, quia non est efficax voluntas, neque ipse Deus vult aliter illam habere, et ideo nulla est imperfectio, ut in dicto loco latius declarabitur. Ubi etiam videbimus, an illa voluntas sit actus liber in Deo, vel necessarius. Item an sit vera intentio finis, conferens aliquid ad electionem mediorum, vel simplex tantum affectus complacentiæ in bonitate possibili. Item an sit actus aliquo modo absolutus, vel conditionatus, et ideo de divina voluntate hæc sufficiant.

CAPUT IX.

DE OMNIPOTENTIA DEI.

1. *Omnipotentiam esse attributum Dei.* — Supponimus imprimis, Omnipotentiam esse unum ex specialibus attributis, quæ per modum affirmationis de DEO proprie et vere dicuntur. Quæ veritas, quoad rem ipsam de fide est, ita enim loquitur Deus: *Ego Deus omnipotens*, Gen. 17, 33, et sæpe alias et Sap. 11. Vocatur hoc attributum: *Omnipotens manus Dei, quæ creavit omnia*. Et ratione illius dicitur Luc. 1: *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*. In hoc autem attributo duo includuntur. Unum est, esse potentiam vere et proprie effectricem: aliud est, illam potentiam esse amplissimam in objecto suo: atque adeo comprehendere sub se omne possibile, id est, quod fieri non repugnat. Ita enim explicandum est hujus potentiæ objectum, ut tractavi in disput. 30 Metaphysicæ, sect. ult. quibus nihil fere est addendum, quia res est facillima, explicabitur tamen amplius ex dicendis.

2. *Dubium.* — *Resolutio.* — Quæri autem hic solet primo: An hoc attributum sit ratione distinctum ab omnibus aliis, vel sit aliquod ex cæteris, speciali ratione, ac modo conceptum. Et quoniam supra diximus, omnia attributa affirmativa substantiæ divinæ, tantum ad illa tria revocari, scilicet scientiam, voluntatem et potentiam; solum superest quæstio, an potentia sit ipsa scientia, vel voluntas, aut aliquid

ratione distinctum ab ipsis. Quam quæstionem citato loco late etiam tractavi: censuique hoc attributum esse ratione distinctum ab aliis duobus, quam sententiam nunc etiam verior esse existimo. Quamvis illa etiam probabilis sit, quæ affirmat voluntatem Dei esse potentiam Dei activam ad extra, quia per suummet velle, ut tale est, efficacitatem habet producendi id, quod vult. Probabilis vero existimo hanc efficacitatem immediate convenire divinæ essentiæ ratione sui esse et summæ actualitatis, omnipotentiam nihil aliud esse, quam ipsummet esse divinum, ut per se efficax ad extra, ut citato loco declaravi. Subordinatur tamen, nostro loquendi modo, divina omnipotentia divinæ scientiæ, ac voluntati illi, ut dirigente actionem, quia Deus rationaliter operatur, ut dixit Augustinus, lib. 83, quæst. 46, huic vero, ut moventi et applicanti, quia Deus nihil nisi voluntarie et libere operatur, et hoc modo facilius intelliguntur omnia, quæ de actione Dei ad extra, et de concursu cum libero arbitrio traduntur.

Infinitas potentia DEI.

3. Secundo quæri solet an hæc potentia Dei infinita sit in ratione potentiæ activæ, et in quo consistat hæc infinitas, et an inferatur ex omnipotentia, vel illam inferat, vel sit idem cum illa. Ad quæ omnia imprimis dicendum est potentiam Dei effectivam sine dubio infinitam esse, simpliciter loquendo. Ita colligitur ex Scriptura, Psalmo 144: *Magnus Dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis ejus non est finis*; subditurque statim: *Generatio et generatio laudabit opera tua, et potentiam tuam pronuntiant*. Quo declaratur magnitudinem illam sine fine etiam divinæ potentiæ convenire. Unde Eccles. 18, inquit Sapiens: *Quis investigabit magnalia ejus: virtutem autem magnitudinis ejus quis enuntiabit, aut quis adjiciet enarrare misericordiam ejus. Non est minuere neque adjicere, neque est invenire magnalia Dei*. Quæ omnia verba infinitatem indicant, non minus in potestate et virtute agendi, quam in essentia et perfectione.

4. *Infinitas intensiva et extensiva.* — Deinde ut hæc infinitas explicetur, addendum est divinam potentiam dici posse infinitam, et intensive et extensive. Intensive infinitam voco, quia in se est infinitæ perfectionis. Extensive, quia in objectis suis infinitam extensionem habet. Prior pars a priori ostendi solet, quia hæc potentia est quasi proprietas consequens infi-

nitam essentiam. Quæ ratio est optima, solum vero declarat infinitatem quamdam in proprio aliquo genere seu conceptu: sicut scientia vel voluntas, ut sic, dicitur in proprio genere infinita. Ego vero sentio divinam potentiam ad extra ex vi sui conceptus exigere infinitatem simpliciter et in genere entis. Quod ita declaro, quia divina potentia non solum est activa per modum principii *quo*, proximi seu immediati, quale intelligitur in igne esse calor, sed etiam per modum principii principalis, qualis intelligitur in igne esse forma substantialis. Imo hæc est excellentia divinæ naturæ, quod non indiget principio agendi proximo, distincto etiam ratione a sua substantia, sed est activa immediate per suam substantiam, quamvis intellectuali et libero modo, quia per eandem substantiam intellectualis est, et libera est in agendo, ut in citato loco Metaphysicæ latius declaravi. Hinc ergo fit ut talis potentia, quatenus tale principium agendi est, eminenter continere debeat omnes effectus quorum est activa. Quia principium principalis actionis debet continere terminum, vel formaliter, ut in actione univoca, vel eminenter, ut in æquivoca actione, qualis est omnis actio Dei ad extra. Ergo illud principium agendi, quatenus tale est, requirit infinitatem simpliciter et in genere entis, quia hæc infinitas necessaria est ut eminenter contineat omnia.

5. Potest etiam hæc infinitas ex alio modo agendi divinæ potentiæ declarari, quia talis est ut sine dependentia ab alio suam actionem perficere possit: ad hoc autem requiritur perfectio simpliciter infinita in genere entis, ergo divina potentia activa hoc modo infinita est in suo esse, et hæc est infinitas intensiva. Minor a posteriori potest probari, quia illa perfectio operandi propria virtute, sine dependentia ab alio, non est communicabilis virtuti, vel substantiæ creatæ, etiamsi in infinitum perfectior et perfectior cogitetur, ergo signum est illum agendi modum postulare perfectionem simpliciter infinitam. Secundo declaratur a priori, quia esse independens ab alio est esse infinitum simpliciter intensive, sed potentia activa sine dependentia ab alia causa, ideo habet hanc independentiam in agendo, quia habet etiam in essendo, imo quia est ipsum esse independens (nam, ut dixi, non est tantum potentia proxima sed etiam principium principale per se immediate operans) ergo eandem infinitatem intensivam habet, ut est principium agendi quam habet, ut est tale esse vel talis natura substantialis. Nam revera, sicut calor, ut est principium

calefaciendi includit totam perfectionem quam requirit, ut talis forma sit, vel ut calidum formaliter constituat; ita divina essentia totam perfectionem intensivam seu entitativam quam intelligitur postulare, ut talis essentia sit, intelligitur etiam postulare, ut sit tale principium agendi.

6. Unde fit ut Deus in omni actione sua agat per potentiam suam, ut est infinita simpliciter et intensive, licet non in singulis actionibus operetur secundum totam extensionem suam, ut per se patet. Et hoc modo dicunt theologi actionem creandi, etiam si sit de re minima, esse a potentia Dei, ut infinita simpliciter, ex modo agendi ex nihilo, ut late declaravi in disp. 20 Metaphysicæ: sic ergo ex alio modo agendi sine dependentia ab alio, potentia Dei se ostendit infinitam intensive in omni actione sua. Neque in hac infinitate aliquid declarandum occurrit, nec difficultas alicujus momenti tractanda. Ex hac vero infinitate, ut a nobis declarata est, recte intelligitur quod diximus potentiam Dei activam ad extra esse ratione distinctam ab intellectu et voluntate; quia non se habet, ut facultas operativa addita secundum rationem essentiae Dei. Sed est ipsamet essentia, ut per se immediate operativa, tanquam principium principale et immediatum operationis. Sicut potentia calefaciendi, respectu ipsius caloris, non dicit potentiam illi additam, sed dicit ipsum calorem, ut activum per se ipsum, talis actionis seu termini.

Infinitas extensiva omnipotentiae.

7. *Prima opinio. — Refutatur. —* Ex hac etiam infinitate intensiva demonstranda est a priori infinitas extensiva potentiae divinae quae in hoc consistit, quod in latitudine suorum effectuum non habet terminum. Omnis enim infinitas consistit aliquo modo in negatione alicujus termini, ut capite primo, libro secundo, declaratum est, potentia vero activa quae in se indivisibilis est, non potest habere extensionem nisi in effectibus, ergo nec infinitatem sub hac ratione habere potest, nisi quia in illa latitudine effectuum caret termino: hoc ergo modo dicitur infinita divina potentia. Hanc autem infinitatem aliqui putant sufficienter probari ex eo quod Deus potest velocius ac velocius movere quodlibet corpus infinitum sine ullo termino. At haec infirma probatio est, tum quia solum ostendit infinitatem quamdam extensivam in quodam genere et satis limitato effectu et imperfecto. Unde non video quomodo ex illo effectu colli-

gi possit potentia simpliciter infinita ad alios quoscumque possibles vel cogitabiles effectus. Multoque minus potest colligi ex illo effectu infinitas intensiva simpliciter divinae potentiae, secluso modo agendi sine dependentia ab alio quem nos consideravimus. Quia ad illam velocitatem in infinitum sufficit potentia motiva superioris ordinis, et infinita secundum quid. Unde non est improbable inveniri in angelis, et non dubito quin possit Deus illam communicare creaturae, dummodo semper moveat cum concursu primae causae.

8. *Secunda opinio. — Rejicitur. —* Alii hanc infinitatem extensivam colligunt ex eo quod effectus divinae potentiae possunt plures in infinitum produci. Sed imprimis si sit sermo de pluralitate successiva faciendi plura, et plura ejusdem rationis seu perfectionis, nulla inde infinitas colligitur, sed tantum duratio et immutabilitas, seu integritas ejusdem virtutis. Sic enim sol, si perpetuo duraret, semper facere posset in infinitum, nec propterea dici potest virtus ejus infinita extensive. Si autem sit sermo de effectibus qui simul fieri seu conservari possint in majori, et majori numero in infinitum, si illi tantum sint sub certo gradu et limitatae perfectionis, etiam ex hoc effectu non potest colligi infinitas extensiva simpliciter in potentia, sed solum secundum quid, quia potentia activa superioris ordinis et eminentioris virtutis ad id sufficere posset, etiamsi finita simpliciter esset. Unde neque ex illo solo capite potest colligi infinitas intensive simpliciter, nisi aliunde ex modo agendi colligatur. Oportet ergo ut ille processus in infinitum sit, non solum in multitudine effectuum, sed etiam in perfectione eorum, quae in infinitum procedat in tota latitudine entis, et in speciebus ejus absque praefixo termino.

9. Et hoc modo bene quidem infertur Dei potentiam esse infinitam simpliciter extensive ex eo quod potest Deus producere in infinitum perfectiores, et perfectiores species rerum, in genere vel gradu substantiarum. Quia in extensione potentiae activae nulla major extensio intelligi potest, et illa est, et concipitur absque termino finito. Dico autem *finito*, quia terminum infinitum habere potest saltem extrinsecum, quia Deus non potest facere substantiam simpliciter infinitam in essentia, quia illa factibilis non est: sed, infra illam, potest facere quaecumque aliam infinitam etiamsi in infinitum crescat seu multiplicetur in specifica perfectione. Ille vero terminus non tollit infinitatem simpliciter in extensione illius objecti,

quia ille terminus est extrinsecus, unde non pertinet ad objectum omnipotentiae, et ita latitudo objecti semper est absolute infinita, sine proprio termino. Unde ex illa extensione objecti optime etiam infertur infinitas intensiva talis potentiae, quia non posset totam illam substantiarum possibilium latitudinem et multitudinem actu continere eminenter, nisi in se esset intensive infinita.

10. Verumtamen haec probatio a posteriori est, nam a priori potius colligitur infinita illa extensio ex infinitate intensiva talis principii. Deinde probatio sumpta est ex re minus certa quam sit conclusio. Non enim defuerunt theologi qui negaverint posse Deum producere illo modo infinitas species, seu in infinitum. Quorum opinio licet improbabilis (mea sententia) sit, ut disp. 3 Metaphysicæ, sect. 17, dixi num. 18 et sequentibus, nihilominus ostendit probationem illam procedere ex principio minus certo quam sit assertio. Unde potius sententia illa ex eo maxime improbanda est, quod limitat infinitam potentiam Dei ad certum terminum finitum. Cum ex parte rerum non repugnet dari speciem aliam perfectiorem illo termino.

11. *Infinitatem extensivam probari ex infinitate intensiva. —* Quocirca infinitas extensiva divinae potentiae directe probanda est ex infinitate intensiva, quia ex illa summa perfectione sui esse habet divina potentia, ut extendatur ad omne possibile, seu ex se non repugnans. Quanta vero sit latitudo illa entium possibilium, quae sub objecto includitur, non potest a nobis ex sola perfectione divini esse demonstrari, re tamen vera, in illa habet fundamentum. Nam, quia Deus simpliciter infinitus est et nunquam satis participari potest, ideo semper magis ac magis et infinitis modis potest participari. Ex quibus etiam constat, ab hac infinitate extensiva, virtutem activam Dei denominari Omnipotentiam. Et ob eam rationem de divina sapientia dicit Sapient. 7: *Cum sit una, omnia posse*, et de divino spiritu, quod *omnem habeat virtutem*. Itaque idem est potentiam esse infinitam extensive et esse omnipotentiam, licet ratio nominum sit diversa, per unum enim explicatur potentiam illam extendi ad omnia possible, per aliud vero indicatur illa possible esse infinita. Et ita unum ex alio probari potest.

Objectum divinae omnipotentiae exponitur.

12. Ex quibus intelligere licet primo quo-

modo divina omnipotentia ad suum objectum comparetur. Cum enim divina omnipotentia sit vera et realis potentia activa, non potest non habere aliquid per modum objecti. Tum quia ratio potentiae non potest a nobis aliter concipi, tum etiam, quia si illa est potentia, necesse est ut per illam possit aliquid fieri, hoc autem, quod ab illa fieri potest, vocamus objectum ejus. Non est tamen divina potentia talis naturae vel perfectionis quasi specificae, ut ad illud objectum ordinetur, aut realem habitudinem ad illud habeat, vel quae ab illo quasi specificari intelligatur, sicut potentiae creatae solent a suis objectis specificari. Nam hic modus potentiae minus perfectus est, quia supponit potentiam quasi per se ordinatam ad suum objectum, quod de divina omnipotentia dici non potest. Est ergo divinum esse absolutissimum, quia vero in se complectitur omnem perfectionem, inde habet ut sit effectivum omnis rei quae possit habere rationem entis, ideoque sine habitudine vel specificatione ab objecto suum objectum necessario habet.

13. *Objectio. — Solutio. —* Dices, quaecumque ratione potentia illa requirat objectum, habebit talem connexionem cum illo, ut sine illo esse non possit, hoc autem repugnat quicumque perfectioni divinae, quae magis necessaria est quam sit objectum potentiae divinae, etiam in esse possibili. Respondeo verum esse potentiam habere cum objecto necessariam connexionem (quidquid alii contendat) non quidem relationis realis et termini, nulla enim talis relatio est in Deo ad creaturas, sed est necessaria connectio causalitatis. Sicut enim Deus, actu efficiens esse non potest, nisi aliquid fiat, non quia ipse referatur ad effectum, sed quia effectus pendet ab ipso: ita nec Deus potest esse omnipotens, nisi aliquid sit possibile ab ipso, non quia omnipotentia ejus ordinetur ad effectum possibilem, sed quia ab illo necessario habent res, ut sint possibles, si ex parte earum non sit repugnantia. Haec autem non repugnantia omnino necessaria est, ubi implicatio contradictionis non invenitur, ut latius explicabimus infra, libro nono de Trinitate, capite sexto, ubi emanatio Verbi divini cum possibilitate creaturarum, in necessitate, comparanda est.

14. *Conclusio. —* Secundo intelligitur ex dictis quid claudatur sub objecto proprio divinae potentiae. Dicendum est enim cum D. Thoma, comprehendi sub illo objecto quidquid habere potest rationem entis, utique possibile. Dicitur autem habere rationem entis, quidquid non implicat contradictionem, ut in dicto loco